

STATSFINANSERNA OCH SKATTERNA

DEN NYLIGEN framlagda propositionen angående komplettering av riksstaten för budgetåret 1961/62 är av intresse, inte minst i de delar som avser utfallet av det nu löpande årets stat. Under 1960/61 har nämligen den nya omsättningskatten för första gången uttagits under helt budgetår, och man får därför en uppfattning om dess statsfinansiella betydelse.

Omsättningskatten beslöts ju under hösten 1959 efter en häftig politisk debatt om de åtgärder, som borde vidtagas med hänsyn till den kris som ansågs hota i statsfinansiellt hänseende. Borgerliga förslag om begränsning av de svällande statsutgifterna avvisades av den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen, vilken i stället krävde en betydande ökning av skattetrycket i vårt land. Ett visst stöd ansåg sig väl regeringen också ha inom stora delar av näringslivet, där man sedan länge haft sympatier för planerna på en allmän omsättningskatt. Sedan denna blivit antagen av riksdagen, beräknade finansministern i januari 1960, att driftbudgeten under nu löpande budgetår skulle inte bara åstadkomma balans i driftbudgeten utan till och med lämna ett mindre överskott på 175

milj. kronor. Ett år senare, dvs. i statsverkspropositionen 1961, hade siffran stigit till 469 milj. kronor och nu, endast fyra månader efteråt, visar det sig, att överskottet blir inte mindre än 1 197 milj. kronor. Därtill kommer, att medelsbehovet på kapitalbudgeten hållit sig inom ramen för beräkningarna i riksstaten 1960/61 och till och med blivit något lägre än de utvisade. Medelsbehovet på totalbudgeten, som ursprungligen uppskattades till ca 1 560 milj. kronor, har stannat vid 230 milj. Utfallet av årets budget blir således väsentligt mycket bättre än som beräknats, och det vore inte underligt, om skattebetalarna ställer sig frågan, huruvida den höjning av det totala skattetrycket som genomfördes med införandet av omsättningskatten verkligen behövdes.

Att finansministern vid framläggande av riksstaten 1960/61 såg alltför pessimistiskt på statsinkomsternas utveckling under innevarande budgetår är uppenbart, men hans bedömanden accepterades praktiskt taget från alla håll. Endast inom folkpartiet uttalades vissa tvivel på riktigheten av kalkylerna och beräkningen av skatteunderlagets tillväxt. Vad som där-

efter skatt är att inkomsterna i samhället under 1960 stigit betydligt hastigare än som förutsetts. Fysiska personers inkomster har ökat med 10 % mot 5,2 och 4,8 % under 1958 respektive 1959 och bolagens inkomster med inte mindre än 20 % mot minskningar med respektive 9,8 och 3,5 % under de två närmast föregående åren. Denna betydande ökning av skatteunderlaget har automatiskt tillfört statskassan avsevärt mycket större intäkter från inkomst- och förmögenhetsskatterna samt vissa andra skatter än som beräknats. Det anmärkningsvärda är, att denna allmänna inkomststegring uppenbarligen varit nödvändig för att omsättningsskatten skulle ge det belopp som upptogs i riksstaten. Intäkten av denna skatt visar sig nämligen bara obetydligt högre än som förutsatts i kalkylerna.

Budgetläget aktualiserar emellertid kravet på skattesänkningar, detta så mycket mera som finansministern i staten för 1961/62 räknar med att få ett överskott på driftbudgeten av 728 milj. kronor. Även om denna siffra — vilket ingalunda är säkert — skulle bli något lägre till följd av anslagsöverskridanden och ytterligare anslag på tilläggsstater, torde det finnas ett utrymme på ca 500 milj. kronor för lättnader av beskattningen. Eftersom de direkta skatterna otvivelaktigt har ogynnsamma verkningar på sparande och företagsamhet, anses på många håll

en sänkning av skattetrycket böra avse i första hand inkomst- och förmögenhetsbeskattningen. Att detta illa stämmer med regeringens intentioner, vilka är att i alla lägen »bevara restriktivitet» i budgetpolitiken, är uppenbart. Finansministern vill också medge endast vissa smärre lättnader i beskattningen av kapitalinkomster samt höja avdragen för försäkringsavgifter. Där emot avvisar han tills vidare de borgerliga partiernas förslag om höjning av det skattefria ortsavdraget, vilket, enligt hans förmenande, inte kan medgivas utan »kompenserande åtgärder i skattesystemet i övrigt». Han vill med andra ord i stort sett bibehålla det nuvarande totala skattetrycket.

Det såg ett tag ut som om de borgerliga partierna skulle kunna förena sina skattesänkingsförslag och i denna viktiga fråga komma på samma linje. Det stupade emellertid främst på centerpartiets hållning, vilken, enligt vad som förspors i pressdebatten, närmast såg ut som ett antichambrerande i regeringens väntrum. Efter all den diskussion som förts om den borgerliga splittringen kan det ifrågasättas om inte inbördes motsättningar även denna gång ytterligare rubbar förtroendet i vida kretsar, i all synnerhet som de tre partierna föreföll vara överens om huvudriktningen för den politik som bör föras.

Vi skall här inte gå in på de problem som onekligen är förenade

med en generell höjning av det nuvarande ortsavdraget vid inkomstbeskattningen, i all synnerhet om denna åtgärd, som på vissa håll är tänkt, vidtages även med avseende på kommunalbeskattningen och därigenom reser krav på kompensation ur statsmedel för den kommunala verksamheten. Emellertid är det skäl att framhålla, att en av de viktigaste skattefrågorna i nuvarande läge uppenbarligen gäller familjebeskattningen. Det var ett misstag när man 1947 frångick principen att bördorna av de direkta skatterna bör mellan hushållen vara fördelade med hänsyn till familjernas försörjningsbörda. Mot bakgrunden av vårt lands kritiska befolkningsläge, vilket karakterise-

ras av att siffrorna för nativitetsutvecklingen numera understiger tidigare bottenrekord och att vårt land i detta hänseende intar en fullkomligt unik ställning i förhållande till alla andra länder utgör för närvarande befolkningsfrågan ett av våra allra allvarligaste problem. Den kan givetvis inte lösas bara genom lättnader i barnfamiljernas beskattning, men att en realistisk och framsynt skattepolitik fyller en viktig funktion i nu berörda sammanhang torde vara obestridligt. Det bör inte förglömmas att omsättningsskatten starkt ökat barnfamiljernas försörjningsbörda vilket ger en särskild aspekt på de redovisade utfallen på riksstaten.